

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

Офіс Генерального прокурора
(до відома)

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
*(згідно з частиною 3 статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом; запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань у діяльності державної установи «Райківська виправна колонія (№ 73)» (далі – ВК, виправна колонія, установа), у якій на час відвідування групою НПМ, 18 лютого 2025 року, утримувалось 330 засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

У статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України, покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною першою статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності, засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час відвідування установи, огляду приміщень та конфіденційного спілкування із засудженими встановлено, що у порушення вимог правила 22.5 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП), пункту 11.11.5 Розділу XI Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5, приміщення дільниці карантину, діагностики і розподілу (далі – КДіР) не забезпечені баком для питної води ємністю 15 літрів з водорозбірним краном, кришкою, кухлем і тазом, у зв'язку із чим, засуджені змушені вживати воду з централізованого водогону.

Загалом вода, яку змушені вживати засуджені має відчутний запах хлору та

заліза, є непрозорою за кольором та містить помітний осад, що створює ризики зараження кишковими інфекціями.

Санітарно-епідеміологічна експертиза якості води з централізованого водогону не проводилась, відповідний висновок у ВК відсутній.

Відповідно до вимог правила 18.2 ЄПП, у всіх будівлях, де повинні мешкати, працювати або збиратися засуджені, вікна мусять бути достатньо великими, аби засуджені могли читати чи працювати при природному освітленні в нормальних умовах, та забезпечувався приплив свіжого повітря, крім тих випадків, коли є відповідна система кондиціонування повітря.

Під час відвідування камерних приміщень дисциплінарного ізолятора установи встановлено, що умови утримання засуджених у них не відповідають встановленим нормам, оскільки внаслідок надмірної заграбованості вікон в окремих камерах не вистачає денного світла, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», які затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 lux. Під час відвідування дисциплінарного ізолятора установи встановлено, що рівень природнього освітлення в деяких камерних приміщеннях складав 50 lux.

Окрім цього, внаслідок відсутності припливно-витяжної вентиляції в приміщеннях камерного типу №№ 1 та 3 наявний стійких неприємний запах.

У своїх доповідях Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню зазначає, що заходи безпеки для певних категорій утримуваних осіб доцільно вживати, але вони не повинні позбавляти останніх доступу до свіжого повітря та природнього освітлення.

На час відвідування установи, приміщення обідньої зали та деякі приміщення харчоблоку залишались без опалення, у результаті чого в цих приміщеннях зафіксовано недостатній температурний режим, що створює дискомфортні умови як для споживання їжі, так і для роботи працівників їдальні.

В їдальні ВК використовувався зношений посуд зі стійкими залишками бруду через тривалу експлуатацію. Приміщення для приготування їжі установи перебували в антисанітарному стані, у приміщенні харчоблоку відсутнє водопостачання.

Їжа з харчоблоку до дільниці соціальної реабілітації, дисциплінарних приміщень та медичної частини доставляється в ємностях або емальованих відрах із значним терміном експлуатації.

Наведені приклади є порушенням вимог правила 22.3 ЄПП, яким передбачено, що їжа мусить готуватися та подаватися з урахуванням гігієнічних

ВИМОГ.

Слід зазначити, що під час відвідування групою НПМ виявлено випадок неналежного реагування адміністрації установи на факт травмування засудженого.

Так, 25.09.2023 засуджений Р. отримав травму (перелом шийки стегнової кістки) та в подальшому поміщений до медичної частини установи. Службове розслідування за даним фактом не проводилося, чим порушено вимоги пункту 2 розділу II Порядку проведення службових розслідувань у Державній кримінально-виконавчій службі України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 12.03.2015 № 356/5 (далі – Порядок проведення службових розслідувань).

На час відвідування засуджений Р. перебував в медичній частині установи у зв'язку із втратою працездатності. Однак, медичні працівники та керівництво установи не ініціювали оформлення документів для проходження комісії відповідно до вимог Положення про експертні команди з оцінювання повсякденного функціонування особи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1338.

Відповідно до статті 95 КВК України, пункту 1 розділу V Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5, та Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5, новоприбулі в установу засуджені перебувають в дільниці КДіР протягом чотирнадцяти діб, піддаються повному медичному обстеженню для виявлення інфекційних, соматичних і психічних захворювань.

Проте, під час проведення конфіденційного спілкування із засудженими деякі із них заявляли, що прибувши до установи лікар їх не оглядав, а відразу відбувся розподіл до відділень соціально-психологічної служби.

Під час відвідування установи групою НПМ встановлено факти трудової експлуатації, а саме: працевикористання засуджених більше 40 годин на тиждень, чим порушено статтю 52 Кодексу законів про працю України, статтю 119 КВК України та вимоги пункту 5.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю).

Під час проведення конфіденційного спілкування із засудженими, які працюють в установі, встановлено, що їх робочий день розпочинається о 6 годині ранку та закінчується близько 20 години вечора. Робочий тиждень налічує шість робочих днів з одним вихідним днем.

Таким чином, тривалість робочого тижня засуджених перевищує

встановлену законодавством час та складає близько 80 годин на тиждень.

В установі відсутнє укриття для захисту засуджених в особливий період, що є порушенням вимог Кодексу цивільного захисту України. Через вищезазначені порушення, засуджені, які перебувають у ВК піддаються щоденному ризику для їх життя та здоров'я, залишаючись незахищеними у гуртожитках та на робочих місцях під час сигналу оповіщення «повітряна тривога».

Крім того, в установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки).

Зокрема розетки, якими користуються засуджені, перебувають у незадовільному технічному стані, електропроводка належним чином не ізольована. Зазначені вище порушення виявлено у житлових приміщеннях та лазні ВК, що у подальшому може призвести до ураження засуджених чи персоналу установи електричним струмом та становить загрозу для їх життя та здоров'я.

На час відвідування в установі перебувало 14 осіб з інвалідністю, для яких не створено елементарних умов для безперешкодного пересування установою. Зазначені особи проживають у різних відділеннях соціально-психологічної служби, частина з них пересувається за допомогою колісних крісел, інші – користуються милицями або опорними палицями.

Один засуджений, який використовує колісне крісло, постійно перебуває у приміщенні медичної частини, яке розташоване на другому поверсі будівлі. Відсутність необхідних засобів доступності, таких як ліфт або підйомач, унеможливорює самостійне пересування зазначеного засудженого, через невідповідність приміщень медичної частини вимогам пункту 3.36 Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Будинки і споруди «Інклюзивність будівель і споруд» (далі – ДБН В.2.2-40:2018).

У ході спілкування із зазначеним засудженим встановлено, що він фактично не покидає межі палати, навіть для прогулянки на свіжому повітрі та постійно відчуває себе тягарем для оточуючих, яке викликане втратою навичок до самообслуговування.

Окрім цього, приміщення медичної частини, включаючи санітарні вузли, не обладнані згідно вимог пункту 11.6 ДБН В.2.2-40:2018, що передбачає облаштування даних приміщень для потреб маломобільних осіб.

Законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (далі – Закон) визначено, що особи з інвалідністю володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Відповідно до статті 30 Закону, житлові приміщення, займані особами

з інвалідністю, а також під'їзди та сходові майданчики будівель, у яких вони мешкають, повинні відповідати вимогам щодо безперешкодного доступу та бути пристосованими до їхніх потреб. Вони також мають бути обладнані засобами зв'язку.

Неналежні умови перебування осіб з інвалідністю в установі потребують відповідного реагування та вжиття заходів для усунення зазначених недоліків.

За результатами відвідування пенітенціарних установ України, яке відбулося у період з 16 по 27 жовтня 2023 року, делегацією Європейського комітету складено Доповідь, у якій надано рекомендації щодо покращення захисту осіб, які позбавлені волі, від катувань чи нелюдського або такого, що принижує їх гідність, видів поводження чи покарання.

У Доповіді Європейський комітет рекомендує покласти край 24-годинній роботі персоналу, який несе службу за таким графіком.

При вивченні групою НПМ відомостей несення служби працівниками відділу нагляду і безпеки встановлено, що графік їх роботи є доба через дві доби.

Зазначене призводить до постійної втоми працівників, їх емоційного виснаження та збільшує напругу у взаємовідносинах між засудженими та персоналом.

Згідно з підпунктом 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2.07.2014 № 228, основним завданням Міністерства юстиції України, зокрема є, контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та осіб, узятих під варту осіб.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, виявлених в установі, зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому;

1.2. Вжити заходів щодо обладнання приміщень лазне-прального комплексу відповідно до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5;

1.3. Забезпечити належне функціонування дільниці КДіР відповідно до вимог статті 95 КВК України;

1.4. Забезпечити належні умови для маломобільних осіб відповідно до норм ДБН В.2.2-40:2018;

1.5. Забезпечити постійний доступ засуджених до чистої питної води;

1.6. Організувати харчування засуджених відповідно до вимог законодавства та забезпечити належні санітарні умови в харчоблоці;

1.7. Вжити заходів для облаштування та належного функціонування укриття цивільного захисту;

1.8. Вжити заходів щодо усунення виявлених порушень вимог Правил пожежної безпеки;

1.9. Опрацювати питання щодо неухильного дотримання вимог трудового законодавства України та захисту трудових прав працевлаштованих засуджених;

1.10. Забезпечити проведення службових розслідувань відповідно до вимог Порядку проведення службових розслідувань;

1.11. Припинити практику залучення працівників відділу нагляду і безпеки до несення служби за графіком доба через дві доби;

1.12. Забезпечити належний рівень природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях дисциплінарного ізолятора.

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності. Про результати розгляду цього подання та вжиті заходи повідомити мене у місячний строк.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування установи «Райківська виправна колонія (№ 73)» на 13 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Анастасія Шутенко 050 967 95 41

